

פרשת צו

זוגיות

משבר כפול — עיכוב הזוגיות

הזוגיות הזאת שייכת לסיסטמטיקה האלוהית. והנה בפרשת "שמיני" אנו נפגשים בהפסקה בסדר הזוגיות של ספר ויקרא. אותו דבר קרה בספר שמות: פרשת "כי תשא" היא מחוץ לזוגיות. "שמות-וארא", "בא-שלח", "יתרו-משפטים", "תרומה-תצוה", "ויקהל-פקודי", ובאמצע — פרשת "כי תשא". אלא, ספר שמות עניינו סדר היצירה של עם ישראל, הסדר המוצק של הופעת הדור היסודי הזה, ממצרים לירושלים, דרך המדבר, מתן תורה והמשכן, אבל באמצע יש משבר וזעזוע נורא ואיום של מעשה העגל¹⁴, ואחר-כך ישנה חזרה אל הסדר. אף בפרשת "שמיני" — נפגשים במשבר.

אך יש חילוק בין שני משברים אלה. המשבר הראשון של מעשה העגל היה בתחומי המחנה: "וירא העם כי בלש משה"¹⁵. המשבר השני הוא משבר בתוככי הקדושה, משבר פנימי של בני אהרן שהקריבו לפני ד' "אש זרה אשר לא צוה אתם"¹⁶. אצל חז"ל מופיעים בירורים וניתוחים רבים מה היתה התסבוכת הזאת, המכשלה הזאת¹⁷, מכל מקום היה כאן זעזוע נורא ואיום בסדר בנין קדושת עם ישראל, זעזוע פנימי בתוך המקדש אצל אנשי הקודש הפנימיים.

כשם שבפרשת "כי תשא" משבר זה של חלק גדול מן האומה מעכב את הזוגיות עד שהדברים מסתדרים, כך המשבר השני הנורא שבתוך המקדש של "אשר לא צוה אתם" אינו פשוט כלל, והוא מעכב את סדר הזוגיות עד אשר חוזרים לסדר הבריאה והנורמלי: "תזריע-מצרוע", "אחרי מות-קדושים", "בהר-בחוקותי" וכו'¹⁸.

מתוך כל המשברים אנחנו חוזרים אל האחדות של: "אחת דבר אלהים, שתים זו שמענו"¹⁹ מאז ועד הנה. דרך כל מיני משברים וסיכוכים אנחנו ממשיכים את אחיזתנו האלוהית ב"ושכנתי בתוכם"²⁰ באור הפנימי שבישראל ותורת ישראל ובאור החדש אשר על ציון²¹.

פעמים רבות הזכרנו את ענין הזוגיות¹, אבל יש מקום לחזור עליו מאה פעמים ומאה ואחת פעמים². הזוגיות שייכת למדע המקרא שלנו: "אחת דבר אלהים, שתים זו שמענו"³. יודעים אנחנו שהשתיים ששמענו הן ממקור אחד. "תורת ד' תמימה"⁴ היא אורגניזם אחד וחיוניות אחת, והיא מופיעה בשתיים: תורה שבכתב ותורה שבעל-פה⁵. ד' אחד ושמו אחד⁶. והאחדות האלוהית הכוללת מתגלה בשתיים: "אחד אלוהינו שבשמים ובארץ"⁷.

ענין הזוגיות הוא פשוט ומדעי מאוד. כל דבר שבעולם וכל דבר שבתורה שאנו רוצים להתבונן בו, ללומדו ולהבינו, תמיד מסתכלים בו וכווננים אותו משני צדדים: קודם-כל נפגשים בעצם מציאות הדבר, קיומו וזיהויו באופן כללי ויסודי. אחר-כך יש להתבונן כיצד כלל זה מתפרט אלינו, ומה הוא מלמד אותנו. אין אפשרות אחרת. זהו מדע המקרא האמיתי.

תורה ועבודה

"ויקרא-צו" הן זוג פרשיות של עבודת האדם: עבודת הקרבנות. גם הקטורת היא מין קרבן. יש שני מזבחות: מזבח הקרבנות ומזבח הקטורת. וחז"ל אומרים שקטורת היא היותר קדושה וחמורה מכל הקרבנות.

"בנין בחול ואחר-כך מקדישין"²²

כל חומרי בנין בית-המקדש הוקדשו רק לאחר שהושמו בבית, כלשון הגמרא: "בנין בחול ואחר-כך מקדישין"²³. כי "לא ניתנה תורה למלאכי השרת"²⁴. רש"י מפרש, שכשהיו בונים את הבית, היו קונים את כל צרכי הבית ממעות של חולין, או שהיו לוקחים את כל צרכי הבנין באמונה, ולאחר שהושלם הבנין הקדישו אותו; שאי-אפשר שלא ישבו בצילו של הבנין מפני החמה ונמצאים נהנים מן ההקדש²⁵. כך היה בנין בית-המקדש, וכן הוא סדר גאולת ישראל ובנין הארץ: קמעה קמעה²⁶, בהדרגה. כשם שאבני בנין הבית היו חול, כך בנין הארץ נעשה על-ידי כל חלקי עם ישראל, צדיקים ופחות צדיקים. בונים בחול, עם כל הצער וכל הסיכוכים שיש בכך, וקמעה קמעה יסולקו העיכוכים השונים, ויופיע יותר ויותר קידוש השם²⁷.

"כי אלהים יושיע ציון"

על-פי שני הפסוקים האחרונים של מזמור סט שבתהילים: "כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה. וזרע עבדיו ינחלה ואהבי שמו ישכנו בה"²⁸, מבאר אבא ז"ל את כל סדר מהלך קיבוץ גלויות ובנין הארץ²⁹: א. "כי אלהים יושיע ציון". "יושיע" הוא מלשון ישועה, כדברי חז"ל:

"צפית לישועה"³⁰. ורש"י מסביר: "לדברי הנביאים"³⁰. ביום הדין אדם נשאל: האם ציפית לקיום דברי הנביאים על גאולת ישראל? השם "אלהים" בגימטריה "הטבע"³¹, וענינו: ד' המתגלה בטבע³². אין כל יסוד לחשוב שגאולת ישראל צריכה להיות דווקא בדרך של ניסים מעל הטבע. הרמב"ם כותב שמלך המשיח יתגלה בדרכי הטבע כדי לחדש את הממשלה הראשונה, ומתוך-כך יופיע קיבוץ גלויות ובנין בית-המקדש³³. הרמב"ם כותב בפירוש "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם... אמרו חכמים: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד"³⁴. הגאולה תבוא ותתפתח בדרך הטבע על-פי סדר ההנהגה האלוהית את ציון. כל התנועות שקמו לפני התנועה הציונית קבלו על עצמן את השם ציון. וכן, באותו זמן חוברו ספרים בשם חיבת ציון, דרישת ציון, וכדומה. מתוך דורשי ציון הגיעו לציונות המעשית. ירושלים היא העיר הגדולה, ולעומתה ציון היא עיר דוד ועיר המלכות³⁶. על-כן הפסוק "אלהים יושיע ציון" מבשר את ההתפתחות הטבעית של התנועה הציונית³⁷.

ב. מתוך-כך יתגלה בנין ערי יהודה "ויבנה ערי יהודה", וכך היתה המציאות ההיסטורית של התפתחות ישוב הארץ. המושבות והערים התרחבו ביהודה יותר מאשר בגליל. וכן ביעשיהו: "האמר לירושלם תושב, ולערי יהודה תבנינה"³⁸. ירושלים החדשה היא המשך של ירושלים הישנה. על-כן "ירושלים תושב" למקומה הישן. לעומת זאת, במרחב יהודה יתבנינה ערים חדשות שלא היו קיימות קודם לכן³⁹. יש הבטחה שהתנועה הציונית תבנה ערים חדשות ביהודה. ואכן כך היתה המציאות ההיסטורית⁴⁰.

ג. "וישבו שם וירשוה" — לא מוזכר מי ישב ומי יירש, ולא נזכר שם שמים על אלה שישבו במקומות החדשים שייבנו ביהודה. ירושה וישיבה הם מונחים הלכתיים השייכים לגדר כיבוש הארץ. התחייבנו במצוות התלויות בארץ רק לאחר ארבע עשרה שנה של כיבוש וחלוקת הארץ. בימי יהושע הירושה קדמה לישיבה⁴¹, כמו שכתוב "והורשתם את הארץ וישבתם בה"⁴² — למה בפסוק שלנו קודמת ישיבה לירושה? הסיבה לכך היא שבזמן יהושע היה צורך לכבוש את הארץ ולרשת אותה כדי שיהיה אפשר לשבת בה. לעומת זאת, תהליך שיבת ציון התחיל בישוב הארץ בחשאי ובצנעה, ורק אחר-כך ומתוך-כך באה המלחמה והירושה⁴³.

ד. "וזרע עבדיו ינחלה ואהבי שמו ישכנו בה". הפסוק הקודם הוא הכנה לפסוק הזה המתאר את השראת השכינה על כל כלל-ישראל, שכולם "זרע עבדיו", וגם על אלה המסובכים היום בסיכוכים רוחניים. ומתוך כך "אהבי שמו ישכנו בה"⁴⁴. "ושכנתי בתוכם"⁴⁵.